

Kainuun hyvinvointialueen osallisuusohjelma 2025 – 2028

Sisältö

- 1. Taustaa ohjelmalle**
Yhteys strategiaan ja miten ohjelma on rakennettu
- 2. Mikä osallisuus?**
Osallisuuden eri osa-alueet
Laki tukee osallisuustoimintaa
- 3. Suunnitelma vuosille 2025 – 2028**
Keskeisimmät tunnistetut haasteet
Osallisuuden tavoitteet ja toimenpiteet
- 4. Seuranta ja arviointi**
- 5. Osallisuuden rakenteet**
Olemassa olevat keinot ja kanavat

1. Taustaa ohjelmalle

Yhteys strategiaan ja miten ohjelma on laadittu

Mikä osallisuustyö? 1/2

Hyvinvointialueen strategia

Osallisuuden kehittäminen perustuu lakiin, Kainuun hyvinvointialueen strategiaan ja muihin hyvinvointialueen suunnitelmiin ja ohjelmiin.

Kainuun hyvinvointialueen strategiassa visiomme on olla ”Kelpo Kainuu, jota kehtaa kehua”. Palvelulupauksemme ”Huolenpitoa itsestä ja muista” saavutetaan yhdessä tekemällä: uudistamalla rohkeasti, toteuttamalla tehokkaasti sekä olemalla ihminen ihmiselle. Ihmiseltä ihmiselle tekeminen konkretisoituu mm. vahvistamalla kainuulaisten osallisuutta ja voimavaroja.

Strategiassa kainuulaisten osallisuus nähdään keskeisenä voimavarana ja arjen turvallisuuden luojana. Edellytyksenä nähdään luottamuksen vahvistaminen ja avoin viestintä. Kainuulaiset haastetaan myös mukaan tekemään oma osansa hyvinvoinnin vahvistamiseksi

Strategiassa tehokkuutta tuovana toimintana nähdään laaja yhteistyö paikallisesti, yhteistyöalueella ja kansallisesti. Tulokset ja vaikuttavuus ovat toiminnan ohjaavia tekijöitä.

Rohkea uudistaminen tapahtuu muun muassa digitaalisten palvelujen asiakaskeskeisenä kehittämisenä. Kehittämisessä on periaatteena avoin toiminta; yhteistyö eri toimijoiden kanssa, tiedon hyödyntäminen ja jakaminen.

Lisäksi strategiassa sitoudumme johtamaan hyvinvointialueen työntekijöiden osaamista, työkykyä ja työhyvinvointia. Arvostava, palveleva ja kuunteleva asenne on pohjana lähijohtamiselle. Henkilöstöltä odotetaan jatkuvan parantamisen toteuttamista sekä avointa tiedon jakamista.

Miksi osallisuus on tärkeää?

Osallisuuden kokemus vahvistaa ihmisen hyvinvointia, turvallisuutta, uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin. Matalan osallisuuden kokemuksen on todettu liittyvän psyykkiseen kuormittuneisuuteen, yksinäisyyteen ja huonoksi koettuun työkykyyn.

Huomio poistosta.

Päättävä taho	Päätettävät asiakirjat
Aluevaltuusto	Hyvinvointialuestrategia Järjestämissuunnitelma/Palvelustrategia Pelastustoimen palvelutasopäätös Talousarvio ja taloussuunnitelma
Aluehallitus	Keskeiset toimintaohjelmat: Viestintäohjelma Henkilöstöohjelma Omavalvontaohjelma Alueellinen Hyvinvointisuunnitelma
Hyvinvointialueen johto	Muut asiakirjat: Omavalvontasuunnitelma, hva taso Laadunhallinnan toimintasuunnitelma

Mikä osallisuustyö? 2/2

Hyvinvointialueen palvelustrategiassa luvataan:

Kuntalaisia osallistetaan tarjoamalla vaikutusmahdollisuuksia omiin sosiaali- ja terveystaloutehinsa.

Kainuulaiset ovat palvelujensa kehittäjiä, arvioijia ja toimijoita

Strategiamme arvot Vastuullisuus, Avoimuus, Luotettavuus ja Oikeudenmukaisuus (VALO) näkyvät myös osallisuusohjelmassa.

Suomussalmen järjestöilta 2024

Arvot osallisuuden näkökulmasta

Vastuullisuus.

Jokaisen työntekijän vastuulla on kohdata ja kuunnella asiakasta sekä toteuttaa jaettava päätöksentekoa asiakkaan asiassa. Esihenkilöiden tulee varmistaa, että työntekijöillä on aikaa ja osaamista kohdata asiakas osallistaen. Johto ja esihenkilöt ovat vastuussa siitä, että asiakkaiden mielipiteitä ja näkökulmia kuullaan palvelujen kehittämisessä ja suunnittelussa.

Avoimuus.

Viestimme avoimesti päätöksenteosta, suunnitelmista ja keskeneräisistä asioista. Järjestämme asukkaille mahdollisuuden osallistua asioiden valmisteluun sekä päätöksentekoprosessiin. Toteutamme päätösten ennakkovaikutusten arviointia.

Luotettavuus.

Luotetaan eri tahojen asiantuntijuuteen. Asukkailla, asiakkailta, henkilöstöllä ja sidosryhmillä on mahdollisuus osallistua ja osallistumista tuetaan sekä kerrotaan osallistumisen vaikutuksista. Osallistujille tarjotaan turvallinen ja kunnioittava ympäristö, jossa he voivat ilmaista mielipiteensä ja osallistua ilman pelkoa. Sovituista asioista pidetään kiinni.

Oikeudenmukaisuus.

Varmistetaan, että kaikkien ääni saadaan kuuluviin. Tuetaan haavoittuvassa asemassa olevia osallisuuden toteutumisessa. Varmistetaan, että mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa järjestetään koko hyvinvointialueella. Mahdollistetaan osallistuminen monilla eri tavoilla ja välineillä.

2. Mikä on osallisuusohjelma?

Osallisuuden eri osa-alueet
Laki tukee osallisuustoimia

Mikä osallisuus?

Osallisuus on kuulumista ja kuulluksi tulemistä.

Osallinen ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta. Hän tulee kuulluksi itsenään ja vaikuttaa elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin.

Osallisuus ja erilaiset osallisuutta lisäävät toimet voidaan jaotella kolmeen osa-alueeseen: osallisuus omassa elämässä, osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa sekä osallisuus yhteisestä hyvästä. Osallisuutta voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, onko ihmisellä mahdollisuus elää omannäköistä elämää, kuulua itselle tärkeisiin ryhmiin ja yhteisöihin sekä vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin tai tuottaa yhdessä muiden kanssa hyvää ja nauttia yhteisestä hyvästä.

Osallisuutta voi olla esimerkiksi se, että voi itse päättää omista hoito- tai palvelulinjauksista, vaikuttaminen järjestöissä tai osallistuminen tarjolla oleviin vapaa-ajan toimintoihin.

Osallisuus edellyttää yhteyttä omiin ja yhteisiin voimavaroihin, joita ovat luottamus ja keskinäinen kunnioitus, toimeentulo, palvelut, tieto, taito, toiminta ja yhteiset merkitykset.

Osallistumiseen vaikuttaa merkittävästi kaksi asiaa:

- 1) Omakohtainen kiinnostus osallistua ja vaikuttaa
- 2) Tarjolla olevat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa

Hyvinvointialueen toiminnassa osallisuus on strategiatasolla, toimintakulttuurissa, käytänteissä ja rakenteissa.

Osallisuuden muodot

Yksilön näkökulmasta osallisuuden muodot on jaoteltavissa neljään pääkategoriaan: **tieto-, suunnittelu-, toiminta- ja päätöksentekosallisuus.**

Tieto-osallisuus	Kansalaisilla on mahdollisuus saada riittävästi, selkeästi ja monikanavaisesti tietoa palveluista ja osallistumismahdollisuuksista. Heillä on mahdollisuus tuottaa itse tietoa.
Suunnitteluosallisuus	Kansalaisilla on mahdollisuus osallistua monipuolisesti itseään ja lähiympäristöön koskevaan toimintaan ja palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
Toimintaosallisuus	Kansalaisilla on mahdollisuus toimia ja osallistua konkreettisesti omassa lähiympäristössään sekä osallistua palveluiden tuottamiseen eri tavoin.
Päätöksentekosallisuus	Kansalaisilla on mahdollisuus osallistua itseään ja lähiympäristöään koskevaan päätöksenteon valmisteluun, aloitteiden tekoon ja päätöksentekoon.

Osallisuus palveluissa

Asiakkaiden ja potilaiden oikeudesta osallistumiseen on säädetty laissa potilaan asemasta ja oikeuksista, laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaissa.

Asiakasosallisuus tarkoittaa palveluiden käyttäjien osallistumista ja vaikuttamista omaan tai läheisen palveluun sekä laajemmin palveluiden, palveluketjujen sekä palvelukokonaisuuksien ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen, toteuttamiseen ja arviointiin.

THL:n asiakasosallisuuden talo kuvaa, miten asiakasosallisuus on osa organisaation toimintakulttuuria ja toteutuu samanaikaisesti monella eri tasolla ja monin eri keinoin. Hyvinvointialueen strategiaa toteuttava osallisuusohjelma on katto, joka määrittää osallisuuden toteuttamisen yhteisen arvopohjan.

Lisäksi [Kansallisen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian](#) ja toimeenpanosuunnitelman (vuosille 2022–2026) strateginen kärki, Yhdessä asiakkaiden ja potilaiden kanssa, sisältää osallisuuteen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Kainuun hyvinvointialueen osallisuusohjelma tukee kansallisen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian tavoitteiden toimeenpanoa.

Asiakasosallisuuden talo: THL 2020

Lainsäädäntö tukee osallisuustyötä

Perustuslain (731/1999) mukaan yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (2 §). Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon (14§).

Laissa hyvinvointialueista (29 §) säädetään, että hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Laissa määritellään myös mm. asukkaiden äänioikeudesta aluevaaleissa, aloiteoikeudesta, kansanäänestyksestä sekä hyvinvointialueen **vaikuttamistoimielimistä**.

Lisäksi lainsäädännössä määritellään, miten hyvinvointialueen on **tiedotettava** asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille riittävästi tietoja hyvinvointialueen järjestämistä palveluista, taloudesta, valmistelussa olevista asioista ja suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista.

Hyvinvointialueen on tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää (Laki hyvinvointialueista, 29 §):

- ✓ järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;
- ✓ selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- ✓ valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;
- ✓ suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- ✓ järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun;
- ✓ tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua

Muita lakeja tai ohjelmia, joissa osallisuuden edistäminen on julkisen toimijan tehtävänä:

Terveystieteiden laaki

Sosiaalihuoltolaki

Yhdenvertaisuuslaki

Tasa-arvolaki

Varhaiskasvatustalaki

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma

Opiskeluhoitosuunnitelma

Suomen romanipoliittinen ohjelma

Ohjelmaa varten kerätty aineistoa eri lähteistä ja eri keinoin:

- ✓ KAOn opiskelijaryhmä keväällä 2024
- ✓ Järjestöillat Sotkamossa, Paltamossa, Suomussalmella sekä Hyrynsalmella keväällä 2024
- ✓ Työpajat: Klubitalo Tönäri, Kajaanin työvoimayhdistys ja Löydetyt miehet ja Napakat naiset ryhmät, Spartak ry:n nuorten ryhmä, kevät 2024
- ✓ Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnan työpaja kevät 2024
- ✓ Hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostojen yhteinen työpaja keväällä 2024, kuntien vanhus- ja vammaisneuvostot (Kuhmo, Suomussalmi, Kajaani, Paltamo)
- ✓ Toimialueiden strategiatyöpaja helmikuu 2024, esittelyt toimialueiden johtoryhmille
- ✓ Kainuun hyvinvointialueen johdon akatemia, työpaja osallisuuden edistämisestä, 2023
- ✓ Tilastot ja selvitykset (Sotkanet, KUVA –indikaattorit, Sitra) Kainuun alueen kansalaisten osallisuuden kokemuksista 2022 - 2023 vuosilta
- ✓ HELLÄ –hankkeen tekemät selvitykset 2022 – 2023
- ✓ Kainuun hyvinvointialueen strategiatyön yhteydessä tehty kansalaiskysely 2022

Järjestöilta Paltamossa 2024

3. Suunnitelma vuosille 2025-2028

Keskeisimmät tunnistetut haasteet
Osallisuuden tavoitteet ja toimenpiteet

Osallisuuden ja vaikuttamisen lähtötilanne Kainuussa

Keskeisimmät tunnistetut haasteet

Asukkaiden ja asiakkaiden näkökulma (lähteenä mm. tilastot)

1. Asukkaan ja asiakkaan äänen kuuluville saaminen on satunnaista, kootun tiedon hyödyntäminen vähäistä.
2. Asukkaiden osallistuminen päätöksentekoon on heikkoa. Innostus esimerkiksi äänestämiseen on heikkoa.
3. Asukkaiden osallistuminen oman hoidon päätöksiin on heikompaa kuin valtakunnan keskiarvo.
4. Asukkaat kokevat, etteivät pysty vaikuttamaan.
5. Asukkaat eivät löydä itselleen sopivia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.
6. Eritoten ikääntyneessä väestössä asukkaat kokevat olevansa yksinäisiä ja heikosti osallisia
7. Asukkailla ei ole mahdollisuutta osallistua talouden suunnitteluun (osallistava budjetointi).
8. Alueelle hankittu sähköinen osallisuusalue ei ole vielä asukkaiden käytössä.
9. Heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien huomioiminen viestinnässä ja osallistamisessa on heikkoa

Henkilökunnan näkökulma (lähteenä työpajat)

1. Ei ehditä osallistaa, koska on kiire ja osallistaminen vie aikaa.
2. Ei tiedetä tai osata käyttää erilaisia osallistamisen keinoja ja toimintatapoja.
3. Asiakkaan osallistamista ei nähdä tarpeellisena
4. Asiakkaita ja asukkaita on vaikea saada osallistumaan ja osallistettua
5. Koetaan, että asiakkaalla ei ole kykyä osallistua
6. Koetaan, että osallistaminen voi aiheuttaa eriarvoisuutta
7. Osallistaminen nähdään asiakkaiden toiveiden täyttämiseksi

Puhekuplien tekstit ovat poimintoja pidetyistä työpajoista ja eri ryhmien vastauksista kysymyksiin: **Millainen olisi Kelpo Kainuu, jota kehtaa kehua ja Miten voisın itse osallistua**

Tietoa on saatavilla, tieto on saavutettavaa. Ihminen on tavattavissa.

Voisin osallistua järjestötoiminnan kautta.

Hyvinvointialueen tiedotuslehti 1-2 kertaa vuodessa kaikkiin talouksiin. Palveluopas koteihin.

Toimivan johdon tulisi jalkautua kansalaisten pariin. Kuunnella kentän ääntä.

Järjestöt ovat aitoja kumppaneita, yhteistyö toimii.

Haluaisin, että henkilökunta ymmärtäisi osuutensa.

Voisin osallistua kyselyihin ja keskustelutilaisuuksiin.

Kansalaisille oma "kuuma linja", jossa saa ehdottaa mahdollisia ja mahdottomia.

Hyvinvointialueen jokainen hierarkiaporras on maanläheinen ja ammattitaitoinen.

En jaksa osallistua mitenkään.

Kuulemistilaisuudet jo suunnitteluvaiheessa.

Minulla on kokemus siitä, että minua kuunnellaan, tiedän kuka minua hoitaa ja hän on tavoitettavissa.

Palautejärjestelmät toimivat, palautteet johtavat toimenpiteisiin.

Lähipalvelut säilytettävä.

Aukkaiden odotuksia osallisuudesta

”Kelpo Kainuu, jota kehtaa kehua” olisi sellainen, jossa toteutuu:

1. Helppo ja tasapuolinen palveluiden saatavuus kaikille, konkreettiset palvelut ja toimenpiteet sekä digitaaliset palvelut oikea-aikaisesti
2. Nuorten ja heikoimmassa asemassa olevien huomioiminen
3. Luottamusta ja yhteenkuuluvuutta edistävä palvelukulttuuri - arvostava, kunnioittava ja inhimillinen vuorovaikutus
4. Järjestöjen aktiivinen kumppanuus ja yhteistyö
5. Laadukas ja avoin palautejärjestelmä, avoimuus ja tiedottaminen eri kanavien kautta, myös päätöksenteosta
6. Osallistumisen mahdollisuuksien ja aktiivisuuden lisääminen
7. Alueellisten erojen huomioiminen, alueiden tasa-arvo

1. Hyvinvointialueen edustajien jalkautumista kuntiin ja kansalaisten keskuuteen
2. Ketteriä kyselyjä
3. Digitaalisia palveluja
4. Asiakasraateja
5. Keskustelutilaisuuksia

Lähde: Järjestöilloissa tehtyjen työpajojen vastaukset, vaikuttamistoimielinten työpajat, muut tavatut pienryhmät.

Sotkamon järjestöilta 2024

Osallisuuden muodot Kainuun hyvinvointialueen toiminnassa (v. 2024) 1/2

Tieto-osallisuus Tavoitteena on varmistaa, että kaikki voivat saada, hyödyntää ja jakaa tietoa yhteiskunnassa tasapuolisesti.

Viestintä

Avoin, aktiivinen ja aloitteellinen viestintä palveluista, päätöksistä ja asioiden valmistelusta.

Monipuoliset viestintäkanavat kohderyhmät huomioiden, kuten verkkosivut, sosiaalisen median kanavat, InfoTV keskussairaalassa, lehti-ilmoitukset.

Palautepalvelut ovat tarjolla hyvinvointialueen verkkosivuilla. **Palautetta voi antaa** yleisesti, kokemuspalaute palveluista sekä hoidosta, tehdä ilmoituksen hoidossa/palvelussa tapahtuneesta vaaratapahtumasta tai turvallisuushavainnosta sekä antaa kehitysehdotuksia ateria- ja puhtaanapitopalveluista.

Lähellä.fi –palvelun hyödyntäminen järjestöjen ja yhteisöjen toimintaan ohjaamisessa.

Koulutus ja oppiminen

Henkilöstön täydennyskoulutus on laaja-alaista.

Hyvinvointialueella on käynnissä useita palvelujen kehittämisprosesseja, joiden myötä henkilöstön uusiutumiskyky kehittyy.

Tietopalvelut

Tieteellinen kirjasto keskussairaalassa on henkilökunnan käytössä.

Suunnitteluosallisuus Tavoitteena on varmistaa, että asiakkaiden ääni kuuluu palveluiden kehittämisessä ja päätöksenteossa.

Vaikuttamistoimielimet

Nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto saavat tietoa palvelujen kehittämisestä ja osallistuvat kehittämiseen sekä palvelujen arviointiin.

Asiakas- ja asukaskyselyt

Eri palvelujen asiakastyytyväisyyskyselyt ja muut kyselytoteutukset ovat paperisina tai verkossa.

Osallistuminen ja saavutettavuus

Asiakkaiden edustus ollut mukana vammaispalvelujen kehittämisessä.

Hyvinvointialueella on otettu käyttöön sähköinen alusta osallisuutta edistämään (pilotointivaiheessa henkilöstön osallistamiseksi).

Hankkeet

Suunnitteluosallisuus on yhtenä läpäisevänä toimintaperiaatteena kaikissa hyvinvointialueen hankkeissa kehittäjäasiakkaiden kautta.

Osallisuuden muodot Kainuun hyvinvointialueen toiminnassa (v. 2024) 2/2

Toimintaosallisuus Tavoitteena on tarjota kaikille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan ja tapahtumiin sekä tukea yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä.

Järjestöyhteistyö

Yhteistyö eri järjestöjen kanssa erilaisten toimintojen ja tapahtumien järjestämisessä, suunnitelmien laatimisessa ja järjestötapaamisissa.

Avustukset

Hyvinvointialueen myöntämät avustukset järjestöjen toimintaan.

Osallisuus sosiaali- ja terveystaluuissa

Sosiaali- ja terveystaluuissa asiakkaat **osallistuvat** oman hoitonsa ja palvelunsa tarpeen määrittelyyn ja palvelujen suunnitteluun. **Organisaatiossa** on käytössä RAI arviointijärjestelmä, jossa asiakkaiden osallistuminen arviointiin on keskeistä.

Hyvinvointialueen strategian mukaisesti asiakkaalla on vastuu omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään ja häntä tuetaan tässä asiassa.

Useat palvelut ovat matalan kynnyksen palveluita, joihin asiakkaiden on helppo tulla mukaan. Mielenterveyspalveluissa kokemusasiakkaita on mukana tuottamassa matalan kynnyksen palveluja. **Hyvä Mehtäkaveri toimintamalli.**

OLKA toiminta keskussairaalaossa mahdollistaa järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan, vertaistuen sekä muun tuen, esimerkiksi aula-avustajat, palveluyksikköjen työssä.

Alueellisessa opiskeluhuoltoryhmässä on vanhempien edustajia.

Asumispalveluissa asukkaat ja heidän omaisensa osallistuvat asumispalvelujen kehittämiseen ja arviointiin.

Päätöksenteko-osallisuus Tavoitteena on varmistaa, että kaikki sidosryhmät ovat mukana päätöksenteossa ja että päätökset tehdään avoimesti, oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti. Tavoitteena on päätöksentekoprosessi, joka edistää yhteisymmärrystä, luottamusta ja hyvinvointialueen toimintojen parantamista kaikkien näkökulmasta.

Vaikuttamistoimielimet

Vaikuttamistoimielinten tehtävänä on varmistaa kohderyhmänsä väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Vaikuttamistoimielinten tehtävänä on osallistua hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä lasten ja nuorten, vammaisten ja vanhusten palveluihin ja osallistumiseen ja kuulemiseen. Vaikuttamistoimielinten edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus hyvinvointialueen valtuustossa.

Lautakunnat ja jaostot

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta
Tulevaisuuslautakunta
Tarkastuslautakunta
Suhteellisen vaalin lautakunta
Aluevaalilautakunta
Yksilöasioiden jaosto
Turvallisuusjaosto

Aloiteoikeus

Hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa. Hyvinvointialueen palvelun käyttäjällä on oikeus tehdä aloitteita kyseistä palvelua koskevassa asiassa.

Hyvinvointialueen kansanäänestys

Aluevaltuusto voi päättää, että hyvinvointialueen toimivaltaan kuuluvasta asiasta toimitetaan hyvinvointialueen alueella neuvoa-antava kansanäänestys.

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi EVA

Hyvinvointialueella on käytetty päätösten vaikutusten ennakoarviointia. Se on tapa arvioida etukäteen, millaisia vaikutuksia päätöksellä on esimerkiksi eri väestöryhmiin, talouteen, henkilöstöön, johtamiseen. EVA jäsentää ja selkeyttää arviointia päättäjille ja tekee siitä näkyvämpää myös asukkaiden suuntaan.

Osallisuusohjelman tehtävä, päämäärä ja tavoitteet - strategiakausi 2025-2028

Tehtävämme:

Osallisuuden edistäminen läpileikkaa kaiken hyvinvointialueen toiminnan.

Päämäärä:

Hyvinvointialueella on vakiintunut toimintakulttuuri, jossa osallisuus toteutuu sekä palveluissa ja niiden kehittämisessä että päätöksenteossa.

Tavoitteet:

Tieto-osallisuus

- Kainuulaiset tietävät, miten voivat vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan
- Osallistuminen ja vaikuttaminen on mahdollisimman helppoa.
- Vahvistamme osallisuuden vaikuttavuutta: asukkaat ja asiakkaat tietävät ja näkevät vaikuttamisen tulokset

Suunnitteluosallisuus

- Vahvistamme vuoropuhelua **asiakkaiden, asukkaiden** sekä vaikuttamistoimielinten kanssa

Toimintaosallisuus

- Vahvistamme osallisuuden edistämisen menetelmien osaamista hyvinvointialueella
- Vahvistamme järjestöyhteistyötä
- Jalkaudumme kuntiin ja paikkoihin, missä asukkaat ja asiakkaat ovat

Päätöksenteko-osallisuus

- Hyvinvointialueen toiminta ja päätöksenteko on avointa.

Tieto-osallisuus – toimenpiteet, seuranta, vastuut, aikataulu

Tieto-osallisuus						
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta	Vastuu	2025	2026-2028	Toteutuminen
Kainuulaiset tietävät, miten voivat vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan.	Luodaan asukkaille ja asiakkaille suunnattu Osallistu ja vaikuta verkkosivu	Verkkosivusto on valmis, verkkosivuston kävijämäärä	Osallisuuden edist. koordinoija, viestintä	x		
	Huomioidaan viestinnässä myös asukkaan toimintaympäristö /kuntakohtaisuus sekä erilaiset kielitarpeet: selkokieli, ulkomaiset kielet	Palautetieto, Viestinnän kohdistuminen kunnittain	Toimialueet, viestintä	x	x	
	Palveluyksiköt ylläpitävät saavutettavia ohjeita ja tietoa sosiaalisen turvallisuuden tekijöistä sekä sairauksista ja hoidoista riskeineen verkkosivuillamme.	Verkkosivujen kävijämäärät, palautteet, verkkosivujen sisällön tarkistaminen 1krt/vuosi	Palveluyksiköt, laadunhallinta, Kestävän kasvun Kainuu II -hanke	x		x
	Palveluyksiköt varmistavat, että asiakkailta ja potilailla on saatavilla riittävästi omaa palvelua ja hoitoa koskevaa tietoa. Näin asiakkaat ja potilaat voivat osallistua itseään koskevaan palvelutarpeen arviointiin ja päätöksentekoon. Tuetaan asiakkaan/potilaan omia resursseja ja kykyä sekä kuullaan hänen tarpeitaan osallisuuden varmistamiseksi. Jaetaan tietoa ja suunnitelmia.	Asiakaspalautekysely, NPS	Palveluyksiköt, laadunhallinta	x	x	
Osallistuminen ja vaikuttaminen on mahdollisimman helppoa	Hyödynnetään verkossa toteutettavia nopeita, ketteriä ja helposti toteutettavia kyselyjä huomioiden eri väestöryhmät, kohdennetaan kyselyjä myös järjestöille. Huolehditaan asiakaspalautteiden aktiivisesta keräämisestä.	Verkkokyselyjen määrä	Toimialueet, järjestämisentuki, viestintä, vaikuttamistoimielimet	x	x	
	Huomioidaan viestinnässä ja palautteiden saamiseksi heikoimmassa asemassa olevien tavoittaminen erilaisin menetelmin mm. yhteistyössä järjestöjen kanssa	Erialaisten viestintäkanavien käyttö ja kävijämäärät, palautetieto	Viestintä, toimialueet	x	x	
	Huomioidaan digitaalisten osallisuusmenetelmien lisäksi saavutettavuus mm. paperiversiot/palvelulehtinen tai -opas, muu media	Saavutettavuus huomioitu Kyllä/Ei, palaute	Viestintä, toimialueet	x	x	
	Otetaan käyttöön Orchidea osallisuusalusta kansalaisten ja järjestöjen aloitteiden ja palautteiden saamiseksi	Orchidea osallisuusalusta käytössä, alustalle tuotettujen aloitteiden ym. määrä	Toimialueet, kehittämissiimi, viestintä			x
Vahvistamme osallisuuden vaikuttavuutta: asukkaat ja asiakkaat tietävät ja näkevät vaikuttamisen tulokset	Vahvistetaan osallisuuden jälkiviestintää avaamalla palautteita ja niistä seuranneita johtopäätöksiä.	Saatua palautetta käsitellään hva johtoryhmässä, toimialueiden johtoryhmissä ja sidosryhmien kanssa osana toiminnan seuranta. Sivuston kävijämäärä	Viestintä, toimialueet, johtoryhmä			x
	Verkkosivustolle luodaan kyselyt osio, josta löytyvät hyvinvointialueen avoinna olevat kyselyt ja niiden tulokset. Tuotetaan ja välitetään tietoa asiakkaiden ja asukkaiden elinolosuhteista, hyvinvoinnista, tasa-arvosta, palvelujärjestelmästä	Raporttien, selvitysten lkm, artikkelien lkm	Viestintä, RAKE työryhmä, HYTE verkosto , järjestämisen tuki	x	x	

Suunnitteluosallisuus – toimenpiteet, seuranta, vastuut, aikataulu

Suunnitteluosallisuus						
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta	Vastuu	2025	2026-2028	Toteutuminen
Vahvistamme vuoropuhelua asukkaiden, asiakkaiden sekä vaikuttamistoimielinten kanssa	Tiivistetään yhteistyötä vaikuttamistoimielinten kanssa. Jokaisen toimialueen edustajat tapaavat vaikuttamistoimielimet vähintään 2krt/vuosi. Vahvistetaan vaikuttamistoimielinten keskinäistä yhteistyötä esimerkiksi yhteisillä koulutuksilla.	Vaikuttamistoimielinten kannanottojen, lausuntojen, aloitteiden määrä/v. Vuosittainen kysely toimielimille osallisuuden kokemuksesta. Toimialueiden asioiden esittely ja yhteistyön määrä/v.	Toimialueet, palvelualueet, palveluyksiköt, vaikuttamistoimielimet	x	x	
	Toimialueilla mahdollistetaan kehittäjäasiakkaiden osallistuminen palveluiden suunnitteluun ja toteutustapoihin varsinkin toiminnan laatua ja turvallisuutta suunnittelevissa ryhmissä.	Kehittäjäasiakkaiden määrä/toimialue/vuosi	Toimialueet, palvelualueet, palveluyksiköt		x	
	Kaikissa hyvinvointialueen hankkeissa toteutetaan yhteiskehittämistä työntekijöiden sekä asiakkaiden/potilaiden ja asukkaiden kanssa.	Hankkeiden seuranta, kehittäjäasiakkaiden määrä/v.	Kehittämistiimi, hankkeet	x	x	
	Huomioidaan kuntakohtaisuus palveluiden järjestämisessä, kuullaan asukkaita palvelujen suunnittelussa, viestitään ajankohtaisista ja tulevista asioista. Vastuu toimiala- ja palvelualuejohdolla.	Jalkautuminen toteutuu vähintään 1 krt/vuosi/toimialue/kunta	Hyvinvointialuejohtaja, toimialueet, palvelualueet, HYTE-verkosto	x	x	
	Palvelujärjestäjä, hyvinvointialueen järjestämisen tuki laatii suunnitelman (vuosikellon) asiakas- ja potilasraatien ja paneelien toteuttamisesta. Suunnitelma julkaistaan verkkosivuilla. Järjestetään asiakasraateja.	Asiakasraatien lukumäärä	Järjestämisen tuki, laadunhallinta/asiakas- ja potilasturvallisuus	x	x	

Toimintaosallisuus – toimenpiteet, seuranta, vastuut, aikataulu

Toimintaosallisuus						
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta	Vastuu	2025	2026-2028	Toteutuminen
Vahvistamme osallisuuden edistämisen menetelmien osaamista	Järjestetään henkilöstölle koulutusta ja tukea osallisuuden edistämisestä ja menetelmistä ja vuorovaikutuksesta, kehitetään intrassa olevan Osallisuuden sivun sisältöjä (työntekijöille). Yhteiskehittäminen oppilaitosten ja järjestöjen kanssa.	Koulutuksia järjestetty 2 krt/vuosi, intrasivujen kävijämäärä, kouluttautuneiden työntekijöiden määrä	Osallisuuden edist. koordinoija, koulutuspäällikkö, toimialuejohto, henkilöstö	x	x	
	Mahdollistetaan osallisuuden toteutumisen sähköisen alustan (Orchidea ideakanava) kautta, laajennetaan alustan käytön toimialueille hyödynnettäväksi	Orchidea sähköisen alustan käyttötapauksen, käyttäjien määrä	Kehittämistiimi, toimialuejohto		x	
	Laaditaan kokemusasiantuntijatoiminnan ohjeet ja käsikirjan organisaatiolle sekä edistetään kokemusasiantuntijatoimintaa toimialoilla osana OLKA toimintaa	Käsikirja valmis Kyllä/ei, Kokemusasiantuntijoiden määrä/toimiala, vaikutusten seuranta	Osallisuuden edistämisen koordinoija, toimialuejohto	x	x	
Vahvistamme järjestöyhteistyötä	Laaditaan järjestöyhteistyön suunnitelman, vahvistetaan järjestöyhteistyön koordinaatiota niin koko organisaation tasolla kuin toimialoilla	Järjestöyhteistyösuunnitelma laadittu, järjestökoordinaatiosta vastaavat nimetty toimialoilla	Osallisuuden edistämisen koordinoija, Hyte-es, toimialueet	x		
	Tiivistetään yhteistyötä järjestöjen kanssa osallistamalla järjestöjen kumppanuuspöytätyöhön toimialueilta	Toimialueilta on edustajat kumppanuuspöydissä, toteutunut toiminta.	Toimialuejohto	x	x	
	Osallistutaan kunnittaisiin järjestötapaamisiin, järjestetään keskustelutilaisuuksia hva-järjestöt	Osallistuttu 1 krt/vuosi Tilaisuuksia järjestetty 2 krt/vuosi	Järjestämisen tuki, HYTE-verkosto	x	x	
	Kehitetään hyvinvointialueen järjestöavustusten myöntämisen prosessia yhteistyössä järjestöjen kanssa.	Palautteet järjestöiltä	Järjestämisen tuki, hyte-es, HYTE-verkosto	x	x	
	Yhteistyöjärjestöt ilmoittavat toiminnastaan Lähellä.fi - järjestötietopalveluun, TARMOA -palvelua käytetään aktiivisesti (digitaalinen palvelutarjotin)	Järjestöavustuksia saavat järjestöt 100% Lähellä.fi palvelussa, TARMOA -palvelu otettu käyttöön: käyttäjämäärät	Järjestöt, palveluyksiköt	x	x	
Jalkaudumme kuntiin ja paikkoihin, missä asukkaat ja asiakkaat ovat	Toimialueiden henkilöstö hyödyntää rohkeasti erilaisia tilaisuuksia, tapahtumia tai tiloja esimerkiksi walk in -työpajoina ja paikkoina kysyä ihmisiltä	Kysely palvelualueille hyödyntämisestä/vuosi	Palvelualueet, palveluyksiköt, esihenkilöt ja henkilöstö		x	
	Palvelualueilta jalkaudutaan sidosryhmien ja järjestöjen toimintapaikoille kertomaan palvelualueen toiminnasta ja kuulemaan heikoimmassakin asemassa olevien kansalaisten elämäntilannetta	Jalkautumisten määrä ja paikat	Palvelualueet, palveluyksiköt, esihenkilöt, henkilöstö	x	x	

Päätöksenteko-osallisuus – toimenpiteet, seuranta, vastuut, aikataulu

Päätöksenteko-osallisuus						
Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta	Vastuu	2025	2026-2028	Toteutuminen
Hyvinvointialueen toiminta ja päätöksenteko on avointa sekä osallistavaa	Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) käyttöä vahvistetaan kaikilla toimialoilla. Arviointiin osallistetaan myös asiakkaita.	Tehtyjen EVA-arviointien määrä/vuosi	Toimialueet, hyvinvointialueen johto, poliittinen johto	x	x	
	Järjestetään puntaroiva asukaspaneeli tai vastaava keskustelemaan merkittävistä uudistuksista tai päätöksistä kerran valtuustokaudella	Järjestetty Kyllä/Ei	Järjestämisen tuki, hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta, aluevaltuusto, -hallitus,		x	
	Varmistetaan, että hyvinvointialueella tehdyt päätökset ovat ymmärrettävässä muodossa ja hyvin perusteltuja. Päätöksistä viestitään riittävästi ja mahdollistetaan vuoropuhelu ennen päätöksentekoa ja päätöksenteon jälkeen.	Saadut palautteet	Hyvinvointialuejohtaja, hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta, toimialuejohtajat, esihenkilöt, viestintä	x	x	
	Selvitetään osallistavan budjetoinnin käyttöönoton mahdollisuus hyvinvointialueella tulevan valtuustokauden aikana	Selvitys tehty	Järjestämisen tuki	x		

4. Seuranta ja arviointi

Osallisuustyön seuranta hyvinvointialueella

- Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta vastaa osallisuusohjelmasta ja sen seurannasta
- Ohjelman toteutumista seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen johtoryhmässä
- Osallisuuden tilannetta seurataan vuosittain mittareiden toteutumisen sekä vaikuttamistoimielinten kokemuskyselyjen kautta. Seuranta toteuttavat toimialueet toimenpidetaulukkoa hyödyntäen. Osallisuuden edistämisen koordinaatiosta vastaava kokoaa seurantaraportin johtoryhmälle.
- Ohjelmakauden päättyessä tehdään kysely henkilöstölle, jolla pyritään selvittämään, ovatko toimenpiteet edistäneet osallisuuden toteuttamista ja missä laajuudessa
- Osallisuuden toteutumista seurataan mahdollisesti THL:n johdolla laadittavien asiakkaiden, potilaiden ja läheisten osallisuuden minimikriteereiden kautta (ei ole julkaistu eikä aikataulu tiedossa).
- Toimialueet laativat toimialuekohtaiset Osallisuusohjelman toteuttamissuunnitelmat, jotka tukevat ohjelman toteutumisen seuranta.

5. Osallisuustyön rakenteet - ehdotus

Osallisuuden rakenne Kainuun hyvinvointialueen organisaatiossa, nykytila **Jätetään tämä dia pois**

Toiminnan vastuu, ohjaus, puitteet

Toimintaa ohjaavat lait ja hallintosääntö

Strateginen vastuu ja ohjaus: ei nimetty

Operatiivinen vastuu ja ohjaus: ei nimetty

Osallisuustyön omistajuus: *organisaatiossa ei ole vastuutettu omistajuutta eikä toimintamallia osallisuuden toteuttamiselle*

Osallisuustyötä johtava vastuutaho: hallintosääntö ei määrittele

Viestintä/ osallisuus-viestinnän tuki: ei selkeää määrittelyä

Osallisuuden edistämistä koordinoiva sosiaalialan erikoissuunnittelija, oto hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erikoissuunnittelija, oto

Asiakasosallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: toimialueet

Henkilöstö osallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: HR, esihenkilöt

Asukasosallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: kunnat, HYTE-asiantuntijat

Sidosryhmäosallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: järjestöt, JANE, seurakunnat

Osallisuustyön keskeiset toimijat

Henkilöstön keskuudesta koulutetut Osallisuusagentit

Esihenkilöt ja keskijohto

Koulutetut kokemusasiantuntijat

Vaikuttamistoimielimet (vammais-, vanhus- ja nuorisot näkökulmat)

Keskeiset yhteistyökumppanit sidosryhmissä, ns. vastinparit osallisuustyötä koordinoiville tahoille: järjestöt, hyte toimijat

Osallisuuden rakenne hyvinvointialueen organisaatiossa, tavoite

Toiminnan vastuu, ohjaus, puitteet

Osallisuustyön omistajuus

Osallisuustyön keskeiset toimijat

Osallisuusryhmä

Toimintaa ohjaavat lait, **hyvinvointialueen** hallintosäätö ja henkilöstösuunnitelma

Strateginen vastuu ja ohjaus:
Aluevaltuusto, Aluehallitus, Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta

Operatiivinen vastuu ja ohjaus:
hyvinvointialuejohtaja, toimialuejohtajat

Osallisuustyötä johtava vastuutaho: **poikkihallinnollinen työryhmä**; hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä = hva johtoryhmä

Viestintä tukee tieto-osallisuuden toteutumista: vastaa tiedon saavutettavuudesta ja monikanavaisuudesta.

Osallisuuden edistämistä koordinoiva sosiaalialan erikoissuunnittelija, oto hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erikoissuunnittelija, oto

Asiakasosallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: toimialueet, kokemusasiantuntijat

Henkilöstö osallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: HR, esihenkilöt

Asukasosallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: kunnat, HYTE-asiantuntijat, oppilaitokset

Sidosryhmäosallisuuden koordinointi
Keskeisimmät kumppanit: järjestöt, JANE, seurakunnat, oppilaitokset, yritykset

Henkilöstön keskuudesta koulutetut osallisuusvastaavat

Palvelualue ja -yksikkö päälliköt, esihenkilöt

Koulutetut kokemusasiantuntijat

Vaikuttamistoimielimet (vammais-, vanhus- ja nuoriso näkökulmat)

Keskeiset yhteistyökumppanit sidosryhmissä, ns. vastinparit osallisuustyötä koordinoiville tahoille

Osallisuustyön roolit ja vastuut

Hyvinvointialue

Aluevaltuusto pitää huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä (Laki hyvinvointialueista)

Aluehallitus, muut toimielimet, hyvinvointialuejohtaja ja toimialojen johtavat viranhaltijat huolehtivat, että hyvinvointialueen asukkaat ja palvelujen käyttäjät, järjestöt ja muut yhteisöt saavat riittävästi tietoja valmisteltavina olevista yleisesti merkittävistä asioista ja voivat osallistua ja vaikuttaa näiden asioiden valmisteluun.

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta edistää järjestöyhteistyötä ja yhdyspintayhteistyötä alueella sekä valmistelee osallisuustyön linjauksia ja seuraa niiden toteutumista.

Vaikuttamistoimielimet turvaavat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, osallistuvat toiminnan suunnitteluun asioissa, jotka vaikuttavat lapsiin, nuoriin, ikääntyneeseen väestöön tai vammaisiin henkilöihin ja ovat mukana osallistumisen ja kuulemisen kehittämisessä.

Toimialueet ja palvelualueet varmistavat osallisuuden toteutumisen asiakastyössä ja asioiden valmistelussa vaikuttamistoimielinten kanssa, sekä osallistuvat toiminnan kehittämiseen.

Toimialueiden osallisuusvastaavat edistävät osallisuuden toteutumista toimialoillaan, toimivat tukena osallisuuden toteuttamisessa ja osaamisen vahvistamisessa.

Sosiaalialan erikoissuunnittelija sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erikoissuunnittelija yhdessä koordinoivat ja tukevat toimialoja ja sidosryhmiä osallisuuden edistämässä.

Sidosryhmät

Kunnat ovat merkittäviä osallisuuden ja yhteisöllisyyden ylläpitäjiä. Kuntalaisten ja palvelujen käyttäjien oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan asioihin on kirjattu kuntalakiin (22 § 8.2.2019/175). Kuntien valtuustojen on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Järjestöt mahdollistavat matalalla kynnyksellä osallistumista, vaikuttamista ja yhteistoimintaa. Järjestöjen kokemus- ja vapaaehtoistoiminta, kehittämistoiminta, vaikuttaminen ja edunvalvonta, työllistäminen ja kouluttaminen sekä palvelutoiminta ovat merkittävä osa kohderyhmiensä osallisuudessa. Hyvinvointialueella on erilaisia järjestöyhteistyön kokonaisuuksia: järjestöasiainneuvottelukunta ja sosiaali- ja terveysturvayhdistysten verkosto, jotka turvaavat hyvinvointialueella osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Yritykset kuulevat usein herkällä korvalla asiakkaiden tarpeita ja keräävät aktiivisesti palautetta. Palveluntuottajien ja hyvinvointialueen asiakaspalautteen keruun ja hyödyntämisen sekä muu toiminnan yhteiskehittäminen edistävät myös asiakkaiden osallisuutta sekä palvelujen laatua.

Alueelliset oppilaitokset kouluttavat tulevia ja nykyisiä sosiaali-, terveys- ja turvallisuusalan ammattilaisia mm. palvelumuotoilun avulla asiakkaiden ja työntekijöiden kehittämistarpeiden kartoittamiseen ja yhteiseen toiminnan kehittämiseen kokeilujen pohjalta.

Lähteet

- [Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia](#)
- Sotkanet, sotkanet.fi
- KUVA –indikaattorit, [Sotokuva.fi](https://sotokuva.fi)
- THL, thl.fi, [Osallisuustyön johtaminen ja osallisuusohjelman teko](#)
- Sitran selvityksiä 220/2022. [Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa.](#)
- Tusa Eija, 2022. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus Kainuussa HELLÄ –hanke. Sisäisiä selvityksiä.
- Hyvinvointialueen strategian laadinnan yhteydessä 2022 toteutettu kansalaiskysely. Sisäinen selvitys.
- Johdon akatemia, 2023. Työpaja osallisuuden edistämisestä. Sisäinen selvitys.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2023:52. Väestönmuutoksen vaikutukset varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiseen.
- [Osallisuuden edistäjän opas.](#) THL 10/2023.
- Päijät-Hämeen hyvinvointialueen osallisuusohjelma: [Osallistu ja vaikuta – Päijät-Hämeen hyvinvointialue \(paijatha.fi\)](#)
- Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen [Osallisuusohjelma 2023-2025 print.pdf \(vakehyva.fi\)](#)
- [Kajaanin kaupungin osallisuusohjelma 2024-2026.](#)

Järjestöilloissa esitetyt kysymykset

1. Miten toimii Kainuun hyvinvointialue, jota kelpaa kehua?
2. Miten hyvinvointialueen tulee tukea asiakkaita ja asukkaita, jotta he pystyvät toteuttamaan huolenpitoa itsestä ja muista?
3. Miten juuri sinä haluaisit osallistua hyvinvointialueen toimintaan?
4. Kerro esimerkki hyvästä osallistumisen kokemuksesta – mikä teki siitä hyvä kokemuksen?

Vammais- ja vanhusneuvostojen työpajassa esitetyt kysymykset

1. Miten toimii Kainuun hyvinvointialue, jota kelpaa kehua?
2. Millä konkreettisilla toimenpiteillä ja menetelmillä tavoitteet saavutetaan?
3. Miten hyvinvointialueen tulee tukea asiakkaita ja asukkaita, jotta he pystyvät toteuttamaan huolenpitoa itsestä ja muista?
4. Kirjatkaa konkreettiset ehdotukset vanhusneuvosto/vammaisneuvoston ja eri toimialueiden yhteistyöstä ja yhteistyön tavoista?

Johtamisen akatemia III esitetyt kysymykset osallisuudesta

1. Mitä hyötyä osallisuuden edistämisellä on työlleni ja johtamalleni palvelualueelle?
2. Mitä esteitä osallisuuden toteutumiselle on?
3. Mitä haittaa osallisuudesta voisi aiheutua palveluorganisaatiolle?
4. Mitä asiakasosallisuuden edistäminen vaatii johdolta ja johtamiselta?
5. Mitä työkaluja tarvitsen osallisuuden edistämiseksi?

Kainuun hyvinvointialueen visio: ”Kelpo Kainuu, jota kehtaa kehua”

Palvelulupauksemme: ”Huolenpitoa itsestä ja muista”

Strategiassa sanottu: ”Teemme yhdessä ihmiseltä ihmiselle” ja ”Kainuulaisten osallisuuden ja voimavarojen vahvistaminen”

1. Erilaisista aineistosta on muodostettu seuraavat 14 tavoitetta osallisuuden edistämiseksi.
Valitse niistä viisi (5) mielestäsi tärkeintä Kainuun hyvinvointialueella.

- Hyvinvointialueen toiminta ja päätöksenteko on avointa.
- Hyvinvointialueen asukkaat tietävät, miten voivat vaikuttaa.
- Osallistamme hyvinvointialueen asukkaita päätöksentekoon erilaisissa kehittämistilanteissa.
- Hyödynnämme digitaalisuutta osallisuudessa.
- Mahdollistamme omaehtoisen kansalaistoiminnan ja vaikuttamisen.
- Vahvistamme vuoropuhelua hyvinvointialueen asukkaiden sekä järjestöjen kanssa.
- Vahvistamme työntekijöidemme osallisuusosaamista.
- Rakennamme luottamusta yhdessä tekemällä.
- Palkitsemme osallistumisesta ja aktiivisuudesta.
- Kokeilemme rohkeasti uudenlaisia tapoja osallistaa hyvinvointialueen asukkaita.
- Menemme sinne, missä ihmiset jo ovat.
- Osallisuudesta tulee tärkeä osa hyvinvointialueen jokapäiväistä toimintaa.
- Hyvinvointialueen asukkailla on yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet suunnitteluun, kehittämiseen ja päätöksentekoon.
- Vahvistamme osallisuuden vaikuttavuutta: hyvinvointialueen asukkaat tietävät ja näkevät vaikuttamisen tulokset.
- Muu tavoite, mikä:

2. Kuinka tuttuja nämä hyvinvointialueen viestintä-, osallistumis- ja vaikuttamiskanavat ovat sinulle?

	En ole kuullut	Olen kuullut, mutta en ole käyttänyt	Olen käyttänyt tai osallistunut kerran	Käytän/ osallistun silloin tällöin	Käytän/ osallistun säännöllisesti
TIETO-OSALLISUUS					
Hyvinvointialueen tiedotteet					
Hyvinvointialue.kainuu.fi -verkkosivut					
Hyvinvointialueen sosiaalisen median kanavat					
Koti-Kajaanin ilmoitukset					
Lähellä.fi -palvelu (kokoa järjestöjen ja yhteisöjen tuen, toiminnan ja tapahtumat yhteen osoitteeseen)					
Asukastilaisuudet esim. kuulemistilaisuudet,					
Asukastilaisuudet, esim. keskustelu strategiasta tai sopeuttamishankkeista					
SUUNNITTELUOSALLISUUS					
Verkkokyselyt					
Palautepalvelu (Asiakaspalaute Kainuun hyvinvointialue)					
Yhteiset työpajat ja ideapalaverit, osallistuminen kehittämishankkeisiin					
PÄÄTÖKSENTEKO-OSALLISUUS					
Äänestäminen kunnallisvaaleissa					
Lautakunnat ja jaostot					
Vaikuttamistoimielimet (nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto)					
Aloitteet					
TOIMINTAOSALLISUUS					
Henkilökohtainen yhteydenotto hyvinvointialueen viranhaltijoihin tai päätöksentekijöihin					
Järjestöt ja niiden kautta toimiminen ja vaikuttaminen					
Yhteiset tapahtumat					
Vertaistoiminta					
Vapaaehtoistoiminta					
OLKA -toiminta					

3. Tässä on osallisuutta lisääviä toimintamalleja. Arvioi asteikolla 1 - 5, pitäisikö tällainen toimintamalli saada käyttöön Kainuun hyvinvointialueella

- 1= täysin eri mieltä
2= jokseenkin eri mieltä
3= ei samaa eikä eri mieltä
4= jokseenkin samaa mieltä
5= täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Aamukahvituoikiot tärkeistä teemoista					
Asukasraadit tai asiantuntijaryhmät asukkaista valmistelun ja suunnittelun rinnalle					
Lasten parlamentti					
Palvelumuotoilu (sen aktiivisempi käyttö)					
Nopeat, ketterät ja helposti toteutettavat kyselyt					
Yhteiset järjestömessut					
Keskustelutilaisuudet ajankohtaisista ja mielipiteitä herättävistä teemoista					
Asukkaiden edustajat hyvinvointialueen toimielimissä					
Osallistuva budjetointi (talouden suunnittelu)					

4. Kerro, miten juuri sinä haluaisit osallistua sekä vaikuttaa Kainuun hyvinvointialueella.

5. Jokin mielestä voi tuntea osallisuutta sekä yhteenkuuluvuutta erilaisissa paikoissa.

Missä määrin koet yhteenkuuluvuutta seuraaviin paikkoihin tai alueisiin?

- 1 = En samaistunut yhtään tai en koe lainkaan yhteenkuuluvuutta tähän paikkaan/ alueeseen.
2 = En kovinkaan samaistunut tai koe erityistä yhteenkuuluvuutta tähän paikkaan/ alueeseen.
3 = En osaa sanoa samaistunko tai koenko yhteenkuuluvuutta tähän paikkaan/ alueeseen.
4 = Samaistun ja koen yhteenkuuluvuutta jonkin verran tähän paikkaan/ alueeseen.
5 = Samaistun vahvasti ja koen voimakasta yhteenkuuluvuutta tähän paikkaan/ alueeseen.

	1	2	3	4	5
Oma naapurusto tai kortteli					
Kaupunginosa tai kylä					
Oma kotikunta					
Jokin toinen kunta (esim. syntymäkunta, mökkikunta, työssäkäyntikunta)					
Kainuu					
Kainuun hyvinvointialue					
Muu maakunta (esim. syntymämaakunta, mökkimaakunta, työssäkäyntimaakunta)					
Suomi					
Eurooppa					
Muu alue tai paikka, mikä?					

6. Asuinkuntasi:

7. Olen: nainen / mies / muunsukupuolinen /en halua vastata

8. Perhemuotoni: asun yksin / kahden tai useamman aikuisen talous, ei lapsia / kahden tai useamman aikuisen talous, allaikäisiä lapsia / yhden aikuisen talous, yksi tai useampi allaikäinen lapsi / jokin muu

9. Ikäni: alle 20-vuotias / 20 - 39 -vuotias / 40 - 59 -vuotias / 60 - 75 -vuotias / yli 75-vuotias

10. Kuinka kauan olen asunut Kainuussa? alle vuoden / 1 - 2 vuotta / 3 - 5 vuotta / 6 - 10 vuotta / 11 - 20 vuotta / yli 20 vuotta

